

Θεοδόση Πελεγγρίνη

Το 2016 ανακηρύχθηκε Έτος Αριστοτέλη από την UNESCO, με αφορμή τη συμπλήρωση 2.400 χρόνων από τη γέννηση του μεγάλου Έλληνα φιλόσοφου. Γι αυτή την πολύπλευρη προσωπικότητα, συζητήσαμε με τον Καθηγητή Φιλοσοφίας και Υφυπουργό Παιδείας κ. Θεοδόση Πελεγγρίνη, έναν άνθρωπο που με το συγγραφικό και διδακτικό έργο του "κατέβασε τη φιλοσοφία από τα άστρα στη γη" για εμάς τους νεότερους και μας μύησε στην ουσία και το βάθος του φιλοσοφικού στοχασμού.

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Ποια θεωρείτε ότι είναι η προσφορά της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας στην ανθρωπότητα, και ειδικότερα του Αριστοτέλη στη φιλοσοφική σκέψη;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΓΡΙΝΗΣ: Αν κάτι προσέφεραν οι αρχαίοι Έλληνες στο δυτικό πολιτισμό που έμεινε αναλλοίωτο στον χρόνο είναι ο διάλογος. Μπορεί να μιλάμε για αξίες και ιδέες που εισήγαγαν στον πολιτισμό μας οι αρχαίοι Έλληνες, όπως η δημοκρατία, η ελευθερία ή τα διάφορα είδη του πολιτεύματος, τα οποία όμως μέσα στην πορεία του χρόνου μεταβλήθηκαν. Για παράδειγμα, έχει κάποια σχέση ο όρος "δημοκρατία" σήμερα με τη δημοκρατία του Περικλή; Εκείνο όμως που παρέμεινε ατόφιο είναι ο διάλογος. Η δυνατότητα να ήξει κανείς τη γνώμη του δίνοντας το δικαίωμα στον άλλον να πει τη δική του. Ο διάλογος γεννήθηκε με την εμφάνιση της φιλοσοφίας. Είπε ο Θαλής, ο πρώτος φιλόσοφος, "η αρχή του κόσμου είναι το νερό" και ο Αναξίμανδρος αντέτεινε: "είναι το άπειρο". Βλέπομε να δημιουργούνται κατά την πο-

ρεία της φιλοσοφίας σχολές, όπου συναντώνται κάπου άνθρωποι και συζητάνε. Αυτό που προέχει μέσα σε ένα διάλογο είναι το είδος των επιχειρημάτων που διατυπώνει κανείς, ο τρόπος με τον οποίο στηρίζει την άποψή του. Και ο καλύτερος τρόπος να το κάνει αυτό είναι να χρησιμοποιεί τη λογική, να διατυπώνει λογικά επιχειρήματα. Αυτό, λοιπόν, που ο Αριστοτέλης προσέφερε στην ανθρωπότητα και εξακολουθεί να είναι επίκαιρο σήμερα είναι η περιγραφή των κανόνων της ορθής χρήσης της λογικής. Ο Αριστοτέλης είναι ο πρώτος που έγραψε μια σειρά από συγγράμματα τα οποία δεν έχουν στόχο να προσφέρουν γνώσεις, όπως κάνει η επιστήμη, αλλά να δείξουν πώς πρέπει να δουλεύει το μυαλό μας για να μην κάνουμε λάθη. Και οι Σοφιστές μεταχειρίστηκαν τη λογική, αλλά με στόχο να σε ξεγελάσουν. Ένα πράγμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με σωστό και με εσφαλμένο τρόπο. Ένα σφυρί, ήξει ο Αριστοτέλης, το φτιάχνουμε για να καρφώνουμε καρφιά. Αν το πάρεις εσύ και σκοτώσεις κάποιον δε φταίει το

σφυρί, φταίει ο τρόπος που το χρησιμοποιείς. Άρα λοιπόν αυτό που έκανε ο Αριστοτέλης είναι να μάθει τον άνθρωπο, ο οποίος είναι εφοδιασμένος με μυαλό, να το χρησιμοποιεί για να διατυπώνει αποτελεσματικά επιχειρήματα προκειμένου με αυτά να πείθει τον άλλον. Τα έργα που έγραψε ο Αριστοτέλης με αντικείμενο την λογική ονομάστηκαν συλλήβδην "Όργανον" καθώς αυτά στο σύνολό τους συγκροτούν το εργαλείο το οποίο χρησιμοποιώντας το σωστά κανείς μπορεί να βγει νικητής στον διάλογο με τον άλλο. Αυτή είναι η προσφορά του Αριστοτέλη σήμερα. Βεβαίως έχει πει πολλά πράγματα και για τις επιστήμες. Σε αντίθεση προς τον Πλάτωνα, που ασχολήθηκε κυρίως με την φιλοσοφία και τα μαθηματικά, ο Αριστοτέλης κατέγινε σχεδόν σε όλες τις επιστήμες της εποχής του. Πολλές από τις επιστημονικές απόψεις του Αριστοτέλη ξεπεράστηκαν. Εκείνο που δεν ξεπεράστηκε είναι τα συγγράμματά του για τη λογική.

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Ο Αριστοτέλης ασχολείται στο έργο του με το τέλος των πράξεων του ανθρώπου, δηλαδή το σκοπό για οποιαδήποτε ενέργειά τους, ώστε να φτάσουν το ύψιστο αγαθό, την ευδαιμονία. Θεωρείτε τη σκέψη του Αριστοτέλη επίκαιρη; Είναι η αιτία των συνεχών κρίσεων η επιδίωξη του αγαθού; Και αν ναι, τι ορίζεται ως αγαθό στις μέρες μας;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Για να εξηγήσεις ένα γεγονός υπάρχουν δύο τρόποι. Ο ένας είναι να βρεις την αιτία που το προκάλεσε. Για παράδειγμα, βρέχει και λες ότι "βρέχει γιατί έχει συννεφιά, επειδή υπάρχει χαμηλό βαρομετρικό". Βρίσκεις ποιες είναι οι αιτίες της δημιουργίας του συμβάντος. Αυτός είναι ένας τρόπος. Υπάρχει όμως και ένας άλλος τρόπος, όπου εξηγείς κάτι με βάση τη σκοπιμότητα για την οποία υπάρχει. Δηλαδή, μπορείς να πεις ότι βρέχει για να υπάρχει νερό να πίνουμε και να ποτίζονται τα φυτά. Ο Αριστοτέλης

Ο καθηγητής Φιλοσοφίας και Υφυπουργός Παιδείας κ. Θεοδόσης Πελεγρίνης με μέλη της Συντακτικής Ομάδας του περιοδικού.

Ο Θεοδόσης Πελεγρίνης, νέος υφυπουργός Παιδείας, γεννήθηκε το 1948 στο Σουδάν. Είναι καθηγητής Φιλοσοφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, ενώ διετέλεσε και Πρύτανης στο ίδιο Πανεπιστήμιο. Είναι απόφοιτος του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με μεταπτυχιακές σπουδές του στο Πανεπιστήμιο του Έξετερ της Αγγλίας και διδάκτωρ της Φιλοσοφίας του πανεπιστημίου αυτού. Ο κ. Πελεγρίνης διετέλεσε Κοσμήτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής από το 2001 έως το 2007, πρόεδρος του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας από το 2007 έως το 2011, διευθυντής του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών στη Φιλοσοφία από το 2005, και πρύτανης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών από το Σεπτέμβριο του 2010 έως τον Αύγουστο του 2014.

Πέρα από το διδακτικό και συγγραφικό του έργο συνεργάστηκε με την δημόσια τηλεόραση, επιμελούμενος και παρουσιάζοντας τις σειρές εκπομπών. Συνεργάστηκε επίσης, με το Τρίτο Πρόγραμμα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας παρουσιάζοντας ιδέες και πρόσωπα από τον κόσμο της διανόησης στο πλαίσιο των εκπομπών Εγχειρίδιο φιλοσοφίας (2001) και Λεξικό της Φιλοσοφίας (2002).

Από το 1993 έως το 2000 οργάνωσε στο Παιδίο Πανεπιστήμιο, στην Πλάκα, επτά πανελλήνια και διεθνή επιστημονικά συνέδρια στο πλαίσιο των οποίων πραγματοποιήθηκαν επαγγελματικού χαρακτήρα θεατρικές παραστάσεις κλασικών έργων. Σκοπός της ένταξης των θεατρικών αυτών παραστάσεων στο πρόγραμμα των φιλοσοφικών συνεδρίων ήταν η εναρμόνιση της τέχνης του δράματος με την προσέγγιση των αντικειμένων της φιλοσοφίας.

Εμφορούμενος από την πεποίθηση πως η φιλοσοφία και το θέατρο είναι χώροι εξόχως συγγενικοί και συμπληρωματικοί, παρουσίασε από το 2006 έως το 2012 στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών τη σειρά "Η Φιλοσοφία στην Σκηνή". Πρόκειται για 14 πρωτότυπα θεατρικά έργα μέσα από την πλοκή των οποίων εκτίθεται η ζωή και η πνευματική δράση κορυφαίων φιλοσόφων, με τη σύμπραξη επαγγελματιών σκηνοθετών, ηθοποιών και άλλων συντελεστών.

Τον χειμώνα του 2011 παρουσίασε τον μονόλογό του "Φθορά, φθορά, φθορά", ενώ από τον Ιανουάριο του 2013 ανέβασε με τον Κώστα Καζάκο στην σκηνή του Ιδρύματος Μιχάλης Κακογιάννης το έργο του "Ιουλιανός". Το ίδιο έργο παρουσιάστηκε στο Παρίσι τον Δεκέμβριο του 2013.

Τον Οκτώβριο του 2014 τιμήθηκε στο Φεστιβάλ Ελληνικού Κινηματογράφου στο Λονδίνο με το βραβείο καλύτερης ερμηνείας για τον ρόλο του στην ταινία του Δημήτρη Πιατά, "Πανδημία" - ταινία η οποία απέσπασε, επίσης, τα βραβεία καλύτερης σκηνοθεσίας και καλύτερου σεναρίου.

είπε ότι ο σωστός τρόπος για να εξηγήσεις ένα γεγονός δεν είναι να βρεις την αιτία που το γεννάει αλλά τον σκοπό για τον οποίο εκδηλώνεται αυτό. Υπάρχει μια αλυσίδα σκοπών όπου ο ένας παραπέμπει σε κάποιον άλλο σκοπό, και ούτω καθεξής. Π.χ. φτιάχνουμε σπίτια για να προστατευθούμε από το κρύο, φτιάχνουμε οικοδομικά υλικά για να φτιάχνουμε σπίτια, κ.λπ., κ.λπ. Η αλυσίδα αυτή των σκοπών δεν μπορεί κατά τον Αριστοτέλη να είναι ατέλειωτη. Θα πρέπει κάπου να καταλήγει, σε έναν έσχατο σκοπό, που δεν είναι άλλος από την ευδαιμονία. Αυτός είναι ο σκοπός της ζωής συλλήβδην. Επομένως, οτιδήποτε ικανοποιεί αυτό τον έσχατο σκοπό, την ευδαιμονία, είναι καλό. Όταν όμως λέει ο Αριστοτέλης ότι η ευδαιμονία είναι ο έσχατος σκοπός, δεν εννοεί κάτι που τοποθετείται χρονικά κάπου στο μέλλον, ότι δηλαδή όταν φτάσεις στα εξήντα σου ή στα εβδομήντα σου χρόνια θα είσαι ευτυχισμένος. Η ευδαιμονία για τον Αριστοτέλη αποτελεί μια πρόκληση, ένα τελικό σημείο αναφοράς για να πράττεις σωστά. Φανταστείτε το ποίημα του Καβάφη για την Ιθάκη όπου ξεκινάει ο Οδυσσεύς από την Τροία να πάει στο νησί του. Αυτός είναι ο στόχος του, όμως δεν έχει σημασία αν θα φτάσει εκεί, αλλά τι κάνει πηγαινόντας εκεί.

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Ποιες ήταν οι απόψεις του Αριστοτέλη για την κοινωνία και τον πολίτη;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Γενικότερα οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι για να γίνει ευτυχισμένη μια κοινωνία πρέπει το κάθε μέλος της, το κάθε ανθρώπινο ον να γίνει ευτυχισμένο. Γι' αυτό και όλες οι θεωρίες τους για το πώς θα γίνει ευτυχισμένος ο άνθρωπος παρέπεμπαν στο ερώτημα τι είναι το σωστό να κάνει καθένας. Έτσι ο Αριστοτέλης έλεγε ότι το σωστό είναι να ακολουθείς τη μέση οδό. Ούτε να είσαι δειλός, που είναι το ένα άκρο, ούτε παράτολμος, που είναι το άλλο άκρο, αλλά να είσαι κάπου στη μέση. Οι στωικοί έλεγαν ότι δεν πρέπει να άγασαι από τα πάθη σου, να ζεις σε μια κατάσταση απάθειας. Και ούτω καθεξής με τις θεωρίες άλλων φιλοσόφων της ελληνικής αρχαιότητας. Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι πολλοί ευτυχισμένοι άνθρωποι μαζί, πολλοί ενάρτεροι άνθρωποι μαζί κάνουν μια ενάρτη και ευτυχισμένη κοινωνία. Στα νεότερα χρόνια, η αντίληψη είναι ότι η κοινωνία είναι αυτή η οποία πρέπει να είναι ευτυχισμένη ή ενάρτη για να είναι και ο άνθρωπος ευδαίμων ή ενάρτερος. Γι' αυτό έδωσαν βάση στο πώς θα διαμορφωθεί η κοινωνία και όχι ο άνθρωπος. Και αυτή είναι η βασική διαφορά των απόψεων των αρχαίων Ελλήνων από τις νεότερες αντιλήψεις. Επίσης ο Αριστοτέλης έλεγε ότι οι αρετές (η ανδρεία, η τιμιότητα κ.ά.) είναι θέμα άσκησης. Δε σημαίνει ότι αν κάποιος κάποια στιγμή κάνει μια πράξη ανδρείας είναι ανδρείος. Απαιτείται, για να θεωρηθεί κανείς ανδρείος, κάθε φορά που παρουσιάζεται η ευκαιρία να δείξει ανδρεία, να την δείχνει, να είναι "σαν έτοιμος από καιρό", όπως λέει και ο ποιητής. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να ασκείται διαρκώς κανένας, να μην σταματά σε όλη του τη ζωή να προσπαθεί. Ο Καντ, ο Γερμανός φιλόσοφος του 18ου αιώνα, είχε πει ότι ένας παντοπώλης που ζυγίζει σωστά για να αποκτήσει μεγάλη πελατεία, δεν είναι ενάρτερος αφού ο στόχος του είναι το κέρδος, κάτι το οποίο είναι έξω από αυτόν. Ένας παντοπώλης όμως που ζυγίζει σωστά γιατί θέλει να είναι τίμιος, είναι ενάρτερος. **Δηλαδή η αρετή, η ηθική, είναι αυτοσκοπός, δεν είναι για να εξυπηρετούν άλλους σκοπούς.** Και να κλείσω, λέγοντας ότι η αρετή κακώς έχει συνδυαστεί με την μιζέρια. Όχι. Ο ενάρτερος πρέπει να είναι και ευτυχισμένος. Δηλαδή ακόμη και οι μάρτυρες του Χριστιανισμού που υπέστησαν ακραίους βασανισμούς ήταν ευτυχισμένοι. Ήταν από επιλογή τους ό, τι

υφίσταντο, και όχι γιατί τους επιβλήθηκε.

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Αναφερθήκατε στο Χριστιανισμό. Η φιλοσοφία, τελικά, σχετίζεται με την θρησκεία;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Η θρησκεία είναι δόγμα, ή πιστεύεις ή δεν πιστεύεις. Ο Τοηστόι μιλάει κάπου για δύο αδέρφια που πάνε να κοιμηθούν και ο ένας γυρνάει και κάνει κρυφά το σταυρό του. Τον βλέπει ο άλλος και του λέει "ακόμα αυτό κάνεις στην ζωή σου;" και πήγε και κοιμήθηκε. Την άλλη μέρα σηκώθηκε και έπαψε να πιστεύει. Τον έκανε να χάσει την πίστη του αυτή η απλή παρατήρηση του αδερφού του; Όχι, λέει ο Τοηστόι. Ο ίδιος μέσα του είχε αρχίσει να κλονίζεται, να χάνει την πίστη του. Είναι σαν ένας τοίχος που πάει να πέσει και εσύ τον ακουμπάς με το δάκτυλο και πέφτει. Δεν τον ρίχνει το δάκτυλό σου. Ο τοίχος ήταν ήδη υπό κατάρρευση. Άρα η πίστη υπάρχει ή δεν υπάρχει μέσα σου. Και η πίστη έχει πάντα μέσα το στοιχείο του κινδύνου. Λέω τώρα από δω που είμαι, στην Αθήνα, ότι στη Θήβα βρέχει. Μπορεί να ισχύει μπορεί και όχι. Θυμόσαστε την ιστορία του Αβραάμ; Είδε στον ύπνο του άγγελος Κυρίου που του έλεγε να σφάξει το παιδί του. Κι αποφασίζει να πάει να εκτελέσει την εντολή Κυρίου με κίνδυνο να γίνει παιδοκτόνος. Ήταν τέτοια η πίστη μέσα του που αποφασίζει παρόλα αυτά να πάρει το ρίσκο. Ήταν μια ζαριά η απόφαση για τον Αβραάμ, να κάνει ή όχι εκείνο που του υπαγόρευε η πίστη. Ή θα γινόταν παιδοκτόνος ή θα κέρδιζε τη βασιλεία των ουρανών. Έπαιξε και κέρδισε. Η απόφαση, λέει ο Κίρκεγκωρ, είναι μια στιγμή τρέλας. Παράλογο; Ο Τερτουλιανός έλεγε "πιστεύω επειδή είναι παράλογο" (credo quid absurdum). Όταν υπάρχει βεβαιότητα, δεν υπάρχει πίστη. Δεν γίνεται να είμαι στο δρόμο, να ρίχνει καλαπόδια, κι εγώ να λέω "πιστεύω ότι βρέχει". Αν το λέω, ή αστειεύομαι ή δεν ξέρω τι λέω. Η θρησκεία λοιπόν είναι δόγμα που στηρίζεται στην πίστη, η οποία από τη φύση της είναι σκανδαλώδης. Η φιλοσοφία είναι το αντίθετο. Είναι αμφισβήτηση, είναι αμφιβολία, είναι η προσπάθεια χρησιμοποίησης του επιχειρήματος, να ανατρέψω αυτό που λες εσύ. Θρησκεία και φιλοσοφία είναι δύο διαφορετικοί κόσμοι.

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Αφού μιλάμε για τον Αριστοτέλη, δε θα μπορούσαμε να μη ρωτήσουμε και για το δάσκαλό του, τον Πλάτωνα. Η αριστοκρατία του πνεύματος και η πολιτεία που ονειρευόταν ο Πλάτωνας κατά πόσο θα μπορούσε να θεωρηθεί αυταρχική και ελιτίστικη;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Η ιδανική πολιτεία του Πλάτωνος στόχευε στο να φτιαχτεί μια κοινωνία η οποία να διακρίνεται σε τάξεις αλλά το κριτήριο της διάκρισης αυτής να μην είναι ούτε η οικονομική ισχύς ούτε η κοινωνική καταγωγή. Και τι λέει ο Πλάτων με απλά λόγια; Μόλις γεννιούνται τα παιδιά να τα παίρνει η πολιτεία και να αναλαμβάνει αυτή την ανατροφή τους. Έτσι δε θα ξέρει κανένα παιδί από πού κατάγεται, θα είναι όλα το ίδιο. Συγχρόνως, όμως λέει ο Πλάτων, δεν είμαστε όλοι το ίδιο από τη φύση μας. Άλλος γεννιέται πιο έξυπνος, άλλος με μεγαλύτερη ικανότητα στη μουσική, άλλος λιγότερο ευφυής και ούτω καθεξής. Αυτό που πρέπει να κάνει η πολιτεία είναι να δώσει σε αγόρια και κορίτσια ίδιες ευκαιρίες να εκπαιδευθούν ανάλογα προς τα φυσικά τους χαρίσματα. Έτσι όλα τα παιδιά παίρνουν το πρώτο επίπεδο γνώσης που είναι οι πρακτικές γνώσεις - γνώσεις γύρω από την κτηνοτροφία, την ξυλουργική κ.ά.τ. Κάποια παιδιά δεν μπορούν να προχωρήσουν πέρα από αυτό. Αυτά θα παραμένουν σε αυτό το επίπεδο, στο τεχνικό επίπεδο εκπαίδευσης, και θα αποτελέσουν την τάξη η οποία θα τροφοδοτεί την κοινωνία με υλικά αγαθά. Τα υπόλοιπα παιδιά θα συ-

νεχίσουν την εκπαίδευσή τους στις επιστήμες (την γεωμετρία, την ιστορία, την φυσική και ούτω καθεξής). Όσα παιδιά δεν μπορούν να προχωρήσουν παραπέρα, θα μείνουν σε αυτό το πεδίο της γνώσης και θα σχηματίσουν τη δεύτερη τάξη. Θα γίνουν οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι στρατιωτικοί της πολιτείας. Οι υπόλοιποι νέοι οι οποίοι είναι ικανοί να συνεχίσουν την εκπαίδευση, θα λάβουν την ανώτατη γνώση, που είναι η φιλοσοφία. Αυτοί θα γίνουν οι διοικητές, οι βασιλείς της πολιτείας. Έτσι διαρθρώνει την πολιτεία ο Πλάτων σε τρεις τάξεις που το κριτήριο δεν είναι ούτε κοινωνικό ούτε οικονομικό. Το κριτήριο της διάκρισης των τάξεων είναι η παιδεία του καθενός. Το λάθος του Πλάτωνα είναι ότι είπε πως αυτοί που θα αναλάβουν να διοικήσουν θα επιβάλλουν και τη θείλησή τους, γιατί αυτοί ξέρουν περισσότερα. Και μάλιστα λέει κάπου ότι όποιος διαφωνεί με αυτήν την απόφαση θα πρέπει να εξορίζεται. Γι' αυτό έχει κατηγορηθεί ο Πλάτων. Το λάθος του ποιο είναι; Βεβαίως να ακούσω αυτόν που ξέρει περισσότερα, αλλ' όχι να μου επιβάλλει και τη βούλησή του, να μου ορίσει και τους στόχους μου, τον τρόπο που θα πρέπει να ζω. Ας υποθέσουμε ότι έχω ένα τεράστιο χωράφι που το διασχίζει ένα ρέμα και κάθε φορά που χρειάζεται να πάω στην απέναντι όχθη χρειάζεται πρέπει να κάνω ολόκληρο κύκλο. Μπορεί, λοιπόν, για να αποφεύγω κάθε φορά να κάνω αυτόν τον κόπο, να αποφασίσω να κάνω ένα γεφύρι που να ενώνει τις δυο όχθες του ρέματος. Η απόφαση είναι δική μου. Επειδή όμως δεν μπορώ να κάνω μόνος μου το γεφύρι, θα πρέπει να φέρω τον ειδικό, τον γεφυροποιό. Ο ειδικός απλώς θα μου εξασφαλίσει τα μέσα, τον τρόπο για να εκτελέσω την απόφασή μου. Το ίδιο συμβαίνει και με την πολιτεία. Οι ειδικοί (οι πολιτικοί ή οι άρχοντες) δεν έχουν δικαίωμα να επιβάλλουν στους πολίτες τους στόχους τους και τα οράματά τους αλλ' να τους εξασφαλίζουν απλώς τα μέσα για να ικανοποιηθούν οι στόχοι και τα οράματα των πολιτών. Ο Πλάτων, αναθέτοντας στους πολιτικούς να αποφασίζουν τόσο για τους σκοπούς που πρέπει να θέτουν στην ζωή τους οι πολίτες όσο και για τα μέσα υλοποίησης των σκοπών τους μπέρδισε τα μέσα με τους σκοπούς. Σφάλμα ολέθριο!

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Οι αρχαίοι φιλόσοφοι και γενικότερα η αρχαία ελληνική φιλοσοφία πρόβαλε τον άνθρωπο ως ολοκληρωμένη προσωπικότητα, που έπρεπε να γνωρίζει και φιλοσοφία και μαθηματικά και να χειρίζεται το λόγο. Αυτή η επιδίωξη πόσο συνδέεται με την κατακερματισμένη γνώση που παρέχεται στο Λύκειο σήμερα;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Πράγματι, εκείνο που προσπαθούσαν να κάνουν οι αρχαίοι Έλληνες ήταν να δώσουν μια συνολική μάρφωση του ανθρώπου και αυτό κυρίως το πετύχαιναν μέσω της φιλοσοφίας, η οποία δεν έχει πατρίδα. Αυτό που κάνει η φιλοσοφία είναι να σε κατευθύνει σωστά, να σε μαθαίνει να σκέφτεσαι σωστά, με ποια μέθοδο να πετυχαίνεις τους στόχους σου. Αν έχεις ξεκινήσει ένα δρόμο και κάπου συναντάς δυσκολία, σε προτρέπει να γυρίσεις πίσω και να ξαναπάρεις το δρόμο από την αρχή, μήπως κάπου δεν περπάτησες σωστά και χάθηκες. Αυτό κάνει η φιλοσοφία. Επομένως, οι αρχαίοι Έλληνες έχοντας τη φιλοσοφία σαν οδηγό, προσπαθούν να μας δείξουν πώς μπορεί κάποιος να πετύχει τους στόχους του. Κυρίως στην εποχή της Αναγέννησης δημιουργείται αυτό το πρότυπο του ολοκληρωμένου ανθρώπου που πρέπει να τα ξέρει όλα. Στη νεότερη εποχή, και εννοώ στη σύγχρονη εποχή μετά τον πόλεμο και ειδικά στην δεκαετία του '60, διαμορφώθηκε η ιδεολογία της εξειδίκευσης, ότι δηλαδή ο άνθρωπος δεν μπορεί να τα μάθει όλα, επομένως θα πρέπει να επικεντρωθεί κάπου και αυτό

που έχει σημασία είναι να συγκεντρωθεί σε ένα κομμάτι γνώσης και να εμβαθύνει εκεί. Έλεγαν χαριτολογώντας, θυμάμαι, όταν ήμουν μαθητής, ότι πρέπει να έχεις ένα γιατρό για το δεξί μάτι και ένα για το αριστερό. Αυτή η αντίληψη έχει ξεπεραστεί και αυτό που πρέπει να ζητάμε πλέον από το νέο είναι να έχει μια εικόνα συνολική των πραγμάτων ασχέτως που θα ειδικευτεί. Γι' αυτό και είναι λάθος, ως ένα βαθμό, ο κατακερματισμός που γίνεται στο σχολείο, στο λύκειο, όπου αποσκοπείται το παιδί να ειδικευτεί σε έναν τομέα. Εγώ όταν έδινα εξετάσεις για το πανεπιστήμιο έδινα όλα τα μαθήματα ασχέτως το τι θα ακολουθούσα. Αυτή είναι η σωστή προσέγγιση των πραγμάτων. Έχουμε την εντύπωση ότι αν εξειδικευτούμε σε ένα αντικείμενο θα πετύχουμε πιο εύκολα στο πανεπιστήμιο, θα βρούμε πιο εύκολα δουλειά. Αυτό δικαιολογείται, ίσως, στην δεκαετία του '70 όπου υπήρχαν περισσότερες δουλειές. Σήμερα που τα πράγματα είναι διαφορετικά δεν ισχύει αυτό. Υπολογίζεται ότι ένα παιδί σήμερα θα αλλιάξει 5 με 7 φορές επάγγελμα, θα φύγει από έναν τομέα για να πάει στον άλλον. Για να μπορέσει να το κάνει αυτό πρέπει να έχει μια παιδεία ευρεία, να μπορεί να κάνει αυτήν την μεταπήδηση. Άρα λοιπόν αυτό που χρειάζεται είναι να είναι οπλισμένο με όσο γίνεται ευρύτερη παιδεία για να μπορέσει να αντιμετωπίσει την ζωή του και όχι να εξειδικευτεί κάπου. Είναι λάθος αυτή η αντίληψη. Το σχολείο πρέπει να διαμορφώνει χαρακτήρες δίνοντας μια συνολική εικόνα της πραγματικότητας στο παιδί.

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Στις μέρες μας συχνά αναφέρεται η άποψη ότι η φιλοσοφία είναι περιττή πολυτέλεια του ανθρώπου και χαρακτηρίζεται ως ένα πνευματικό σπορ που επιδιόδονται ορισμένα άτομα μόνο. Αν είναι αυτό το νόημα της φιλοσοφίας, πώς θα μπορούσε να βοηθήσει το σύγχρονο άνθρωπο ώστε να αλλιάξει τον κόσμο;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Εγώ θα σας κάνω μια ερώτηση. Η μουσική είναι απαραίτητη για τον άνθρωπο; Ποια οφέλη του προσφέρει; Θέλω να πω κάτι είναι χρήσιμο υπό δύο έννοιες. Η μία είναι η υλική. Είναι αναγκαίο να τρέφεται για να ζήσει. Δεν έχει ανάγκη την μουσική για να επιβιώσει. Χωρίς μουσική όμως η ζωή σου είναι φτωχή. Άρα η μουσική είναι χρήσιμη για να ζεις καλύτερα, κατ' αντιδιαστολή προς το φαγητό που είναι αναγκαίο απλώς για να ζεις. Το ίδιο και η φιλοσοφία. Δεν την χρειαζόμαστε για να ζήσουμε. Αν όμως θέλουμε να ζούμε καλύτερα και όχι απλώς να ζούμε, τότε την χρειαζόμαστε. Η φιλοσοφία ωστόσο έχει ένα μειονέκτημα σε σχέση με τη μουσική και την τέχνη γενικότερα. Η μουσική και γενικά η τέχνη είναι εικόνες, είναι παραστάσεις και πιο εύκολα εξοικειώνεται κανείς με αυτές. Στη φιλοσοφία χρειάζονται δύο πράγματα, το πρώτο είναι να μάθει κάποιος τη γλώσσα της, γιατί- κάνω μια παρένθεση εδώ - η φιλοσοφία δεν κοιτάει να σου πει τι συμβαίνει στην πραγματικότητα. Αυτό το κάνει η επιστήμη. Η φιλοσοφία θέλει να σου δείξει πώς αλλιώς θα μπορούσε ή θα έπρεπε να είναι ο κόσμος, πώς αλλιώς μπορείς να σκεφτείς τον κόσμο. Άρα η φιλοσοφία μιλάει για έναν κόσμο που δεν είναι υπαρκτός αλλ' θα μπορούσε ή θα έπρεπε να είναι υπάρχει. Κατά συνέπεια, επειδή μιλάει για ανύπαρκα πράγματα, είναι υποχρεωμένη να χρησιμοποιεί μια γλώσσα περίεργη, αλλόκοτη, και αυτό είναι το πιο δύσκολο για το νέο, δηλαδή να εξοικειωθεί με την γλώσσα αυτή. Αν πρωτοέρθει σε επαφή κανείς με την γλώσσα της φιλοσοφίας, θα νιώσει αποστροφή. Είναι όπως όταν πας να μάθεις μία ξένη γλώσσα: στην αρχή απογοητεύεσαι, ακούς λέξεις, λες "δε μου αρέσει". Επιμένεις όμως και αναγκάζεσαι να τη μάθεις γιατί θα σου είναι χρήσιμη. Αν μείνεις στο συναίσθη-

μά σου, την απορρίπτεις, την αποποιείσαι, και μένεις φτωχότερος. Όταν μάθεις τη γλώσσα αυτή και μιλάς με όλο τον κόσμο και μπορείς και εκφράζεις την σκέψη σου, νιώθεις υπέροχα. Η φιλοσοφία σε κάνει να βλέπεις τον κόσμο πιο πλάγια, όχι έτσι όπως είναι αληθιά πώς θα μπορούσε ή θα έπρεπε να είναι. Το έχει πει πολύ ωραία ο Μαρξ ο οποίος κατηγορούσε τους φιλοσόφους της εποχής του γιατί προσπαθούσαν να εξηγήσουν τον κόσμο, πράγμα που το κάνει η επιστήμη. Το ζητούμενο ήξει ο Μαρξ δεν είναι να εξηγήσουμε τον κόσμο αληθιά να τον αληθάξουμε. Και ο κόσμος δεν αληθάζει ούτε με τα όπλα, ούτε με τη δύναμη. Αληθάζει με τις ιδέες. Καμία επανάσταση δεν ξεκινάει αν δεν υπάρχει κάποιος στόχος. Το ξέσπασμα είναι εξέγερση, δεν είναι επανάσταση. **Οι επαναστάσεις γίνονται μέσα από τις ιδέες, και η φιλοσοφία μπορεί να προσφέρει καινούριες ιδέες.**

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Πώς θα μπορούσαμε να τα μεταλλαμπαδεύουμε όλα αυτά στα παιδιά; Πώς θα μπορούσε το σχολείο να δημιουργήσει ανθρώπους σκεπτόμενους;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Καταρχάς πρέπει να υπάρχει το κίνητρο, το ενδιαφέρον. Διότι αν κάποιον δεν τον ενδιαφέρει ο Μπετόβεν, δεν τον ενδιαφέρει η κλασική μουσική καθόλου, δεν μπορείς να συζητήσεις μαζί του. Πρέπει να δημιουργηθεί μια ώσμωση μεταξύ των νέων και να αρχίσουν να μιλάνε, διότι η ομορφιά της φιλοσοφίας δεν είναι να τη διδάξεις, είναι να τη ζήσεις, να νιώσεις όλο αυτό το ταξίδι που κάνει κάποιος για να ανακαλύψει κάτι καινούριο. Η φιλοσοφία και στο πιο στενό περιβάλλον, μπορεί να φανεί χρήσιμη. Θυμηθείτε τον Σίσυφο που είχε καταδικαστεί να σπρώχνει το βράχο από την πεδιάδα στο βουνό. Ήταν ένας απατεώνας και τον καταδίκασαν οι θεοί σε αυτό. Αυτό είναι ένα μαρτύριο, που μπορεί όμως να γίνει δωρεά. Πώς; Εφόσον γίνει μια πηγή νέων εμπειριών. Αν δηλαδή κάθε φορά που ο Σίσυφος ανεβάξει την πέτρα σκέφτεται και κάτι διαφορετικό, κάνει κάτι διαφορετικό, τότε η ζωή του αποκτά νόημα. Αυτό κάνει η φιλοσοφία. Ξέρουμε ότι γεννιόμαστε, μεγαλώνουμε, πεθαίνουμε. Αυτή είναι η μοίρα μας. Στο διάστημα αυτό εξαρτάται τι θα κάνεις, τι καινοτόμο θα κάνεις. Ο Νίτσε ήξει ότι δύο είναι τα μεγάλα επιτεύγματα των αρχαίων Ελλήνων: η φιλοσοφία και το θέατρο. Η επιστήμη υπήρχε και πριν. Και η φιλοσοφία και το θέατρο στηρίζονται στον διάλογο. Εκεί είναι η ομορφιά. Αν δεις το θέατρο ψυχρά, θα αναρωτηθείς τι κάνουν αυτοί οι άνθρωποι πάνω στην σκηνή. Δεν είναι έτσι, όμως. Στη σκηνή ανασκευάζονται όσα ζούμε αποκτώντας αυτά ένα περιεχόμενο που δεν υπάρχει στη ζωή. Εάν είσαι στο δρόμο και δεις κάποιον να μαχαιρώνει κάποιον άηλο, να τον σκοτώνει, θα νιώσεις μια αποστροφή και δεν θα θες να το σκέφτεσαι αυτό. Το ίδιο πράγμα μπορεί να το δεις πάνω στην σκηνή του θεάτρου και να μην νιώσεις αποστροφή αληθιά απεναντίας να σε βοηθήσει να δεις τα πράγματα από μια άλλη οπτική γωνία. Η ζωή είναι ένας σωρός γεγονότων που το ένα δεν έχει σχέση με το άλλο. Στο θέατρο όμως υπάρχει από πίσω ο συγγραφέας που τα βάζει όλα στη σειρά για να καταλήξει κάπου, για να πετύχει την katharou, να σε κάνει καλύτερο. Αυτή είναι η γοητεία του θεάτρου: δεν αναπαριστά κάτι αληθιά, αληθιά εκθέτει ιστορίες που μπορεί να συναντάμε στη ζωή για κάποιο σκοπό. Και στη φιλοσοφία οτιδήποτε αναπαράγεται γίνεται για κάποιο σκοπό. Για να δώσει την ευκαιρία στον καθένα μας να δει διαφορετικά τον κόσμο. Να το πω αληθιά αυτό. Είναι μια φράση την οποία είπε ένας Γάλλος ποιητής, ο Πωλ Βαλιέρυ: το μυαλό μας είναι πλατύτερο, μεγαλύτερο, ευρύτερο από το σύμπαν. Το σύμπαν είναι άπειρο. Το μυαλό μας είναι ακόμα πιο μεγάλο. Το σύμπαν είναι οτιδήποτε υπάρχει στον κόσμο. Το μυαλό μπορεί οτιδήποτε υπάρχει

στον κόσμο να το σκεφτεί και επιπλέον να σκεφτεί και πράγματα που δεν υπάρχουν, όπως οι γοργόνες για παράδειγμα που δεν υπάρχουν. Άρα οι άνθρωποι διαθέτουμε κάτι που μας έδωσε ο θεός ή η φύση: το μυαλό και πρέπει αυτό να το αξιοποιήσουμε. Και το χρησιμοποιούμε μέσα από τη φιλοσοφία η οποία έρχεται για να σου δώσει άλλες εικόνες που δεν υπάρχουν μεν στην πραγματικότητα αληθιά θα μπορούσαν ή θα έπρεπε να υπάρχουν, όπως και το θέατρο που αναπαριστά τη ζωή δίνοντας ένα νόημα που δεν το έχει η ίδια η ζωή.

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Εσείς, πώς ασχοληθήκατε με το θέατρο; **ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ:** Είχα ασχοληθεί στη δεκαετία του '90 όταν είχα γυρίσει από εκπαιδευτική άδεια και ήθελα να κάνω ένα συνέδριο με θέμα τη σχέση φιλοσοφίας, μαγείας και επιστήμης μέσα στην Αναγέννηση και να τελειώσω το συνέδριο με μια παράσταση σχετική προς το θέμα του συνεδρίου κάνοντας τον "Φάουστ" του Γκαίτε. Έτσι έγινε η αρχή και μετά ακολούθησαν παραστάσεις με αυτόν τον τρόπο. Αυτή η σχέση που είχα ήταν καθαρά του παραγωγού, δηλαδή έφερνα τους ηθοποιούς, τους σκηνοθέτες, διοργάνωνα τις παραστάσεις. Όταν το 2006 μου έγινε μια πρόταση από το Μέγαρο των Αθηνών να κάνω κάποιες διαλέξεις εκεί, σκέφτηκα να κάνω ένα θέατρο και μέσα από αυτό να παρουσιάσω αυτά που θέλω. Και έτσι άρχισα να γράφω θεατρικά έργα - για τον Θαλή, τον Ηράκλειτο, τον Πλάτωνα ... 14 συνοδικά. Αυτά είχαν την εξής πρωτοτυπία: όταν για παράδειγμα έγραψα τον "Σοπενχάουερ" δεν έβαλα στη σκηνή τον ίδιο τον Σοπενχάουερ να μιλάει για τη ζωή του και τις ιδέες του. Παρουσίασα έναν ρακοσυλλέκτη που γυρίζει χαράματα στο σπίτι και καθώς πάει να ανοίξει την πόρτα διαπιστώνει ότι έχει χάσει το κλειδί, τον πιάνει παραλήρημα μέσα από το οποίο αναβιώνουν ιδέες και επεισόδια από τη ζωή του Σοπενχάουερ. Έτσι παρακολουθώντας την παράσταση κανείς, ασυνείδητα περνάει μέσα του ο ρόλος του φιλόσοφου. Η ενασχόληση με το θέατρο είναι κάτι που μου αρέσει και εξακολουθώ να το κάνω. Αυτό που έχει σημασία στο θέατρο, δεν είναι τόσο η παράσταση, είναι η διαδικασία να φτάσεις ως εκεί. Προσπαθείς να αναπαριστήσεις τη ζωή κι αυτό είναι πολύ δύσκολο. **Το θέατρο έρχεται να σου δείξει τη ζωή όπως πραγματικά είναι, δίνοντάς της επιπλέον νόημα, που δεν το έχει η ίδια η ζωή. Κι αυτό είναι πολύ σπουδαίο.**

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Το Πέραμα είναι μια περιοχή με πολλά προβλήματα που πλήττεται και από την οικονομική κρίση. Ωστόσο τα παιδιά θέλουν να προχωρήσουν στη ζωή τους. Πώς θα μπορούσαν να βοηθηθούν; Τηλικά, τι θα συμβουλευόμαστε σήμερα τους νέους ανθρώπους;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Εγώ θα ήξερα το εξής, γιατί έχω και εγώ παιδιά, πιο μεγάλα από εσάς βέβαια. Αυτό που πρέπει να επιτύχει στη ζωή του κανείς είναι πώς θα γίνει ευτυχισμένος, αυτός είναι ο στόχος στη ζωή μας. Και γίνεται κανένας ευτυχισμένος όταν κάνει κάτι που ταιριάζει στις δεξιότητές του, στα οράματά του. Δεν είναι ανάγκη να γίνεις γιατρός, επιστήμων γενικά, γιατί μπορεί να γίνεις δυστυχισμένος. Επομένως πρέπει ο καθένας να σκεφτεί τι θέλει στη ζωή του και να κοιτάξει να το κάνει όσο γίνεται καλύτερα. Ο μεγάλος μου γιος είχε μπει στο πανεπιστήμιο να σπουδάσει ψυχολογία. Στον πρώτο χρόνο μου ήξει "δε μου αρέσει, θέλω να γίνω μάγειρας". Του είπα ότι εφόσον το ήθελε, δεν θα είχα αντίρρηση, αληθιά του συνέστησα ότι θα ήταν καλύτερα να τελειώσει το πανεπιστήμιο, γιατί, πιστεύω, όσο κανένας μαθαίνει πράγματα, τόσο καλύτερα για αυτόν. Μετά θα μπορούσε να κάνει ό,τι ήθελε. Τελείωσε το πανεπιστήμιο κι έγινε μάγειρας. Και είναι ευτυχισμένος. Αν ήταν ψυχολόγος, φοβάμαι ότι θα ήταν

δυστυχισμένος. Δηλαδή αυτό που θέω πάντοτε είναι να επιδιώκουμε αυτό που τραβάει η ψυχή μας. Στην ελληνική κοινωνία υπάρχει η αντίληψη ότι κάποιος καταξιώνεται αν φοιτήσει στο πανεπιστήμιο. Όχι δεν είναι έτσι. Στη Γερμανία το 75% των νέων στρέφεται στην τεχνική εκπαίδευση. Μόλις το 25% στρέφεται στη γενική εκπαίδευση. Είναι χειρότεροι οι Γερμανοί από μας τους Έλληνες;

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Με βάση τη μόρφωση και τη θέση σας θα περίμενε κανείς μια τελείως διαφορετική αντίδραση σ' αυτή την απόφαση του γιου σας. Ίσως πρέπει να αποβάλλουμε τα "πρέπει" της κοινωνίας.

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Το "πρέπει" πρέπει να υπάρχει στην ζωή μας. Υπάρχει όμως μια διαφορά. Το πρέπει το έξω, που σου επιβάλλει η κοινωνία, και το πρέπει που επιβάλλεις εσύ στον εαυτό σου, όταν αυτοοδεσμεύσαι. Λες ότι εγώ θέλω να κάνω αυτό, γιατί αυτό μου ταιριάζει, αυτό θα με αναδείξει. Ο εγωισμός είναι μέσα στη φύση του ανθρώπου. Ο καθένας κατά κανόνα θέλει να γίνει καλύτερος. Πρόκειται για ένα πρέπει που πηγάζει από εσένα, που σε κάνει να μην είσαι φτερό στον άνεμο, να μην πηγαίνεις από εδώ και από εκεί, να είσαι εσύ εκείνος ο οποίος καθορίζεις την ζωή σου. Ο Σωκράτης θεωρείται ο μεγαλύτερος φιλόσοφος, αλλά δεν έχει γράψει μια γραμμή. Και το έκανε συνειδητά, δεν είναι ότι χάθηκαν τα έργα του, το έκανε από άποψη. **Ο Σωκράτης έλεγε να μην παίρνουμε τίποτα τοις μετρητοίς από όσα μας λένε οι άλλοι. Ο πιο σοφός άνθρωπος, υποστήριζε, μπορεί να έχει κάνει λάθος. Γιατί γεννιόμαστε σε έναν κόσμο που είναι διαμορφωμένος με θεωρίες, με αντιλήψεις. Ορισμένες από αυτές μπορεί να είναι ανακριβείς, ορισμένες μπορεί να είναι σωστές.** Όταν ξεκινάμε τη ζωή μας δεν ξέρουμε ποιες είναι οι σωστές και ποιες είναι οι ληθεμένες. Λέει λοιπόν ο Σωκράτης να τις βάλουμε όλες σε παρένθεση, σαν τίποτε να μην είναι σωστό. Γιατί αν δεχθούμε αβασάνιστα κάτι σαν σωστό κι αποδειχθεί ότι είναι λάθος, μπορεί να καταστεί αυτό μοιραίο. Ένα κακό ένζυμο χαλάει ολόκληρη την μάζα. Όλα σε παρένθεση λοιπόν. Και πείτε ξεκινάω από την αρχή, σαν τίποτε να μην είναι δεδομένο. Ο Σωκράτης δεν έγραψε τίποτε, γιατί αν έγραφε θα ήταν σαν να μας έλεγε "κάνε αυτά που σου λέω", ενώ σε όλη του την ζωή διακήρυσσε να μην κάνεις αυτό που σου λένε οι άλλοι. Όχι με τη έννοια ότι δεν τους λαμβάνεις υπόψη, αλλά με την έννοια ότι δεν αφήνεις τίποτε ανέλεγκτο. Η αμφισβήτηση δεν είναι αρνητικό συστατικό στη ζωή μας. Και ο δάσκαλος οφείλει το σέβεται αυτό, να μην αποτρέψει τους μαθητές του από την αμφισβήτηση, ακόμη κι αν η αμφισβήτηση στρέφεται προς το πρόσωπό του. Ο Νίτσε ήθελε πάντα ένα μαθητή που θα τον αμφισβητούσε, θα τον πρόδιδε. Θεωρούσε το Χριστό προνομιούχο δάσκαλο γιατί είχε τον Ιούδα που τον πρόδωσε. Αυτό, αν ο μαθητής αμφισβητήσει τον δάσκαλο, σημαίνει ότι ο δάσκαλος πέτυχε το στόχο του. Η αμφισβήτηση πρέπει να είναι μέσα στη νοοτροπία του νέου διότι αυτή είναι που θα τον οδηγήσει σε νέους δρόμους. Ουαί και αλίμονο αν ακολουθείτε εσείς οι νέοι πιστά τα χνάρια των προηγούμενων. **Το ζητούμενο είναι να συνεχίσετε εσείς αλλιώς, διαφορετικά από τον δρόμο τον δικό μας, για να μην οδηγηθείτε στα δικά μας τα αδιέξοδα.**

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Είναι ευρέως γνωστό ότι το αρχαίο ελληνικό πνεύμα και ιδιαίτερα αυτό του Αριστοτέλη σφυρηλάτησε έννοιες, αξίες και ιδανικά που μας τιμούν και μας κάνουν περήφανους σαν Έλληνες. Ωστόσο γίνεται λόγος από εξωγενείς παράγοντες ότι σαν Έλληνες τις υποτιμούμε και τις έχουμε αφήσει λίγο πίσω και δεν προσπαθούμε να τις διαικωνίσουμε. Ποια είναι η άποψή σας για αυτό;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Καταρχάς δεν πιστεύω ότι υπάρχουν διαχρονικές αξίες. Αλλάζουν. Σας είπα προηγουμένως για τη Δημοκρατία που είναι μια αξία που όλοι την αποδεχόμαστε αλλά μέσα στην εξέλιξη του χρόνου άλλαξε σύμφωνα με τις εκάστοτε συνθήκες. Οτιδήποτε καθορίζεται μέσα από τις συνθήκες της ζωής μεταβάλλεται. Και δε θεωρώ ότι εμείς οι Έλληνες απαρνιόμαστε το παρελθόν μας. Απλώς, ξέρετε, όταν κάτι το ζεις πολύ κοντά, δεν του δίνεις ιδιαίτερη σημασία. Θα πω κάτι, αλλά μην παρεξηγηθώ. Η Ακρόπολη είναι ίσως το κορυφαίο δημιούργημα του πολιτισμού. Επειδή το βλέπω κάθε μέρα δεν μου κάνει ιδιαίτερη εντύπωση. Αντίθετα, αν πάω σε ένα μοναστήρι που δεν το έχω δει ποτέ και υπάρχει μια ατμόσφαιρα μεσαιωνική, μπορεί να με ελκύσει περισσότερο. Δε σημαίνει ότι είναι καλύτερο. Θέλω να πω ότι εμείς δίνουμε την εντύπωση πως έχουμε μια απαξίωση προς το παρελθόν μας επειδή είμαστε συνυφασμένοι με αυτό. Αντίθετα μπορεί ο Γερμανός, ο Εγγλέζος που έρχεται από κάπου μακριά να βλέπει το παρελθόν μας σαν κάτι καινούριο και γι' αυτό να νιώθει μια έλξη προς το παρελθόν μας που εμείς δεν την αισθανόμαστε ίσως. Δεν πιστεύω ότι εμείς έχουμε παραμελήσει το παρελθόν μας. Φέτος μάλιστα, που το 2016 έχει ανακηρυχθεί από την UNESCO ως "Έτος Αριστοτέλη" γιατί συμπληρώνονται 2400 χρόνια από την γέννηση του αρχαίου Έλληνα φιλόσοφου, το Υπουργείο Παιδείας έχει αναλάβει σημαντικές δράσεις με κορυφαία εκείνη που θα γίνει στις εγκαταστάσεις της UNESCO, στο Παρίσι στις 18 Νοεμβρίου, που είναι η παγκόσμια ημέρα της φιλοσοφίας.

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Εσείς θεωρείτε τον εαυτό σας ευτυχισμένο; Τελικά, έχετε πετύχει τους στόχους σας;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Όλους τους στόχους μου δεν τους έχω πετύχει. Και έχω πολλή αποτυχία. Εγώ, για να γίνω Πρύτανης, για παράδειγμα απέτυχα δύο φορές. Σημασία όμως έχει, όταν πέσεις κάτω, να μπορέσεις να ξανασηκωθείς. Και από αυτή την άποψη είμαι ευτυχισμένος, γιατί έκανα αυτό που πίστευα ότι έπρεπε να κάνω, ασχέτως αν πολλές φορές δεν επετεύχθη αυτό στο βαθμό που θα ήθελα. Προσπάθησα όμως να κάνω αυτό που ήθελα. Ο άνθρωπος από τη φύση του είναι ωφελιμιστής. Πάντοτε κοιτάζει το συμφέρον του οφείλοντας όμως πάντοτε να το κοιτάζει σε σχέση προς το γενικότερο συμφέρον. Αλλά τα "θέλω" μας, αν θέλουμε να είμαστε πραγματικά ευτυχείς, πρέπει να πηγάζουν από μέσα μας, και όχι να εξυπηρετούν κάποιους ξένους σκοπούς. Η ευτυχία βέβαια είναι ένα δοχείο χωρίς πάτο. Άρα οι αυτοοδεσμεύσεις μας δεν έχουν όριο.

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Σας λείπουν καθόλου οι φοιτητές σας, το αμφιθέατρο;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Όχι, δεν θα το έλεγα αυτό. Ποτέ δε γυρίζω πίσω όταν κλείνει ένα κεφάλαιο. Όταν κλείνει μια πόρτα, κλείνει. Μπορεί να κοιτάς πίσω, αλλά μη μένεις εκεί, να πηγαίνεις μπροστά. Έτσι είναι η ζωή...

ΑΠΟ...ΔΡΑΣΗ: Σας ευχαριστούμε πολύ.

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ: Εγώ ευχαριστώ που θελήσατε να συνομιλήσουμε.

Μνηαίδης Άρης - Γ2
Τσαγκά Σμαράγδα - Β2
Τσιγγοπούλου Γεωργία - Β3
Υποθεσίμου Δήμητρα - Γ3
Υποθεσίμου Τόνια - Γ3